

XVI.

VESTNIK

NOTICIERO

1935-1936

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij
Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj.
Urednik: Branko Rozman
Ovitek: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 2.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No 817.736

V NOVO LETO!

Začenjamo novo leto.

Za borce bo to leto predvsem dvajsetletnica komunističnega mučenja in pomora 12.000 domobrancev. Te obletnice se bo ZSPB kar najbolj slovesno spominjala.

V spomin na to domobransko žrtev

bo vsaka številka Vestnika pisala o tem dogodku, bosta izšli, če Bog da, knjiga in brošura o Sloveniji od leta 1941 do 1945,

bo vzdana v slovensko kapelo v Buenos Airesu spominska plošča padlim borcem in

bo ZSPB kar največ pomagala, da se dvajsetletnica v juniju praznuje tako v domačem kot v tujem krogu čim bolj slovesno.

Ne bi bilo pa prav ostajati samo v spominjanju. Isto delo, za katerega so padli naši junaki, je treba nadaljevati.

ZSPB bo z vso dobro voljo delala za ideale naših pokojnih. Ti ideali so

Slovenija: naši protikomunistični borci so bili Slovenci in samo Slovenci. Če so morali sprejeti orožje od tujca, so to storili s težkim srcem in samo zato, ker so jih v to prisilili komunisti. Bili so orientirani na zapad in prav zato je bilo njih razočaranje nad Angleži ob izdaji tako težko;

krščanstvo: odpor proti komunizmu je prišel iz naših ljudi, ker so bili prežeti s krščanstvom. Osrednja oseba idejnega upora proti rdečemu brezboštvu je bil škof dr. Rožman. Sledili so mu duhovniki, tem pa pošteni in na žrtve pripravljeni laiki. Bila je to prava križarska vojska proti organiziranemu ateizmu;

svoboda: naši protikomunistični borci so predobro poznali komunistično sužnost, zato so šli v boj za svobodo. Oni so padli, svobode še ni. Zato ostaja naloga boja za svobodo enaka kot takrat, čeprav za sedaj z drugimi sredstvi.

ZSPB je kot osrednja protikomunistična organizacija v zdomstvu pripravljena sodelovati z vsemi posamezniki in skupinami, ki delajo za iste cilje. Iskala bo medsebojno zблиževanje v prepričanju, da more odkrit dialog mnogo zgraditi, cepitve pa mnogo podreti.

Pri vsem tem delu nam pomagaj Bog!

BILI SO MUČENI IN POMORJENI

Pred dvajsetimi leti so komunisti nečloveško mučili sloverske domobrance, izdane od Angležev. V spomin našim žrtvam hočemo v sintezi poročati o takratnih dogodkih.

Iz Vetrinja so odhajali transporti z domobranci in civilisti na Podroščico in v Pliberk. Tam so jih prevzeli partizani in jih po raznih vmesnih postajah odpeljali prve v Kočevski Rog, druge pa v teharske gozdove in jame okoli Hrastnika in Trbovelj. Nekatere so odpeljali na druga morišča ali pa jih že med potjo potolkli.

Poglejmo najprej križev pot tistih, ki so bili odpeljani na Podroščico in so končali v kočevskih gozdovih.

Angleži so jih oddali...

Angleži so odpeljali domobrance na postajo Sv. Heleno. V skupinah so jih preiskali (vzeli orožje, sezname moštva in pisalne stroje), jih zastražili in po 80 natlačili v živinske vagone, častnike pa v osebne. Železniške vozove so zapahnil, iz železniškega poslopja so prišli partizani in zastražili vlak. Ta je odpeljal.

Od Podroščice do Škofje Loke

Tistim, ki so odšli iz Vetrinja 27. maja, se je godilo takole: Že na drugi strani karavanškega predora so vdrli partizani v vagone in jih zmerjali, pretepali in ropali. Isto se je ponovilo na Jesenicah, a v večji meri, ker je bilo tam že več slovenskih partizanov. Potem se je enako zgodilo na vsaki postaji do Kranja. V Kranju so domobranci izstopili. Partizani so jih ob tem brcali in pretepali s puškinimi kopiti. Odpeljali so jih v taborišče nad Kranjem. Civilisti so ujetnike ves čas sramotili in pljuvali.

Domobranci so morali noč prebiti pod milim nebom. Nihče se ni smel premakniti. Partizani so takoj ločili od ostalih vse častnike in podčastnike.

Naslednji dan so prihajali med ujetnike partizani, jih neprestano pretepali ter jim kradli obleko, obutev in hrano.

29. maja popoldne so jih preselili v barake, sedemnajst in osemnajstletne fante v posebno. Ločili so tiste, ki so bili kdaj pri partizanih, od tistih, ki niso nikdar bili. Jetniki so morali vsak dan ribati pod, večasih po trikrat na dan.

1. junija so bili večinoma še v Kranju, nekatere so pa že odpravljali naprej. Ko so odgnali ene, so zasliševali druge. Domobranci so morali oddati nože, škarje, zlatino, nalivna peresa ter druge predmete. Dva partizana sta jim pobrala denar.

3. junija so partizani ujetnike prešteli in jih odgnali na kolodvor. Civilisti so jih spet sramotili. Vlak je odpeljal v št. Vid nad Ljubljano.

Med potjo so tej skupini (kakih 400 po številu) na Trati priključili še 500 drugih ujetnikov, ki so jih pripeljali iz Škofje Loke.

Podobno se je godilo tistim, ki so jih Angleži predali 28. maja. To je bil 4. polk (major Anton Mehle) in dopolnilna četa (kapetan Pavlovčič), vsega 3000 mož.

Že na Področici so vdrli mednje partizani, jih psovali, topli s puškami in samokresi ter pobirali ure, nalivna peresa, boljše obleko in obutev.

Na drugi strani predora je vlak ustavil, prišli so spet partizani in vpili nad ujetniki in jih ropali. Častnike so gnali nazaj proti tunelu.

Na Jesenicah so ljudje domobrance divje zmerjali in s poleni tolkli po vagonih.

Potem je vlak drvel, pa se sunkoma ustavljal, da so ujetniki v vagonih padali drug na drugega. V Kranju so se ponovili prizori z Jesenic, ljudje so zahtevali smrt domobrancev. Na Trati je bilo še huje. Bilo je slišati nečloveško vpitje in rafale strojnic.

Partizani so začeli odpirati vagone. Civilisti so zatulili od sovraštva, komunisti so pa z debelimi koli udrihali po hrbtih in glavah domobrancev. V koloni so se ujetniki naslanjali drug na drugega zaradi izčrpanosti. Potem so morali tekati z vso opremo naprej in nazaj, legati, vstajati, korakati v paradnem maršu, da so bili vsi pijani. Ljudje so v gručah stali ob cesti in kričali nanje in jih pljuvali.

V škofjeloški grad so domobranci prišli ob devetih zvečer.

Nekdo od tistih, ki so bili vrnjeni 30. maja, pove to-le: V Kranju so jih partizani pustili prvo noč kar zunaj v nevihti. Pobrali so jim vse. Ves čas so jih pretepali. Grozili so jim, da bo ustreljen vsakdo, ki bo imel orožje ali nož. Pri miadem fantu so našli patron: partizan je fanta s strojnico podrl.

Prve dni so partizani odgnali mnogo ujetnikov, med njimi tudi skupino 200 častnikov in podčastnikov. Ostali so ostali v Kranju kakih deset dni. 9. ali 10. junija so mladoletnike odgnali v štiristopih peš v št. Vid. Pot je trajala deset ur in pol in je bila strašna. Od izčrpanosti so fantje pešali in padali, partizani so vsi pot bili po njih s palicami in puškami, civilisti pa kričali nad njimi kot obsedeni.

V škofjeloškem gradu

V grad so prišli domobranci med vihtenjem partizanskih kolov in pušk. Tudi ženskam niso prizanesli. Neko dekle z Jesenic so npr. trije topli kot žival, eden jo pa s puško suval v rebra. Poslopje je bilo že polno Hrvatov, pretepenih do konca. Po hodnikih so tulili partizani. Domobrance so pretepeni kar naprej.

Po deseti uri zvečer so prihajali v sobe k ujetnikom tovariši in tovarišice, fante sramotili, jih s puškami in žilavkami pretepeni, klicali s sezna-

mov imena in tiste, katere so našli, še posebno pretepli. Potem so vsem v sobi pobrali denar, ure in drugo zlatnino ter odšli. Za temi so isto počeli z njimi stražarji.

Drugi dan so spet prišli partizani v sobe. Postavili so po dva in dva ujetnika nasproti in jima ukazali, da se pretepata. To so morali domobranec počenjat: spet in spet, ves dan. Malo pred polnočjo so morali vsi na hodnike. Partizani so jih vprašali po častnikih, vodnikih, desetarjih in namestnikih desetarjev. Vsi ti so se sami javili. Partizani so jih takoj odpeljali.

Naslednji dan so vse jetnike popisali. Potem so jim ukazali, da oddajo vse, kar imajo. S kupa je moral vzeti vsak domobranec nemško porcijo in žlico, oboje zeleno od plesni, in se postaviti v vrsto. K pipi je bilo prepovedano. Do kleti je bilo čez 200 stopnic. Na vsaki drugi je stal partizan, ki je tolkel in brcal jetnike. Za hrano so dobivali v kuhinji neslano in nezaheljeno vodo.

Na dvorišču so vse domobrancelce razdelili v tri skupine: tiste s številko 1, s številko 2 in s številko 3. Kakih deset jih sploh niso poklicali. S posameznimi skupinami so različno ravnali.

Tistih deset so takoj odgnali v bunker, t. j. v zemljo skopan prostor. Ti so morali noč in dan stati ali ležati v blatu. Bili so zvezani po štirje skupaj. Strašno so jih preteпали: podnevi oficirji, ponoči stražarji. Prve dni so jih nekaj pobili. Samo malo vode so jim dali. Z mesta se niso smeli premakniti. 12 častnikov so ustrelili takoj drugi dan.

Večina jetnikov je dobila številko 3. To so bili tisti, ki so bili domobranci že pred l. 1945 in niso bili mladoletni. Neprestano so jih preteпали in zaslíševali. Pri mučenju so pomagali tudi domači terenci. Ljudje iz Kovorja so vso kovorsko posadko odpeljali v posebno sobo, od koder je bilo slišati strašno pretepanje, domobrancelcev pa potem ni bilo več videti.

Partizani so preteпали domobrancelce do nezavesti, po trikrat eno noč, nekega dne vsako uro, zraven pa še opljuvali. Kdo je imel zbite zobe, nos in ušesa, da ni bil spoznat. Tri dni ni bilo nobene hrane. Ležati so morali kar drug na drugem, ker ni bilo več prostora. Na podoben način so partizani preteпали civiliste, ki so ostali doma, tudi ženske.

6. junija so odgnali veliko skupino s številko 3.

Tiste, ki so vstopili k domobrancelcem šele leta 1945, so uvrstili v skupino s številko 2. Za hrano so jim dajali samo vrelo vodo. Na stranišče so jih puščali, kadar se jim je zdelo. Hodnike in sobe so morali ribati ves dan. Preteпали so jih vsak dan. Če so koga spoznali, so ga odvedli.

Nekoč so nemški bolničarji prinesli tako razbitega domobrancelca, da so mu noge kar bingljale od telesa. Meso in blago je bilo pomešano v krvavo gmoto.

14. junija so morali dvakrat poribati vse sobe in hodnike, popoldne so jih pa peš odgnali v št. Vid. Gnali so jih na vso hitrost.

Mladoletnike so določili v skupino s številko 1. Bilo jih je kakih 80 do 100. 13. junija so odpeljali to skupino iz škofjeloškega gradu.

(se bo nadaljevalo)

SODOBNOST SLOVENSKEGA NARODNEGA PROBLEMA

Slovenci smo še med redkimi narodi Evrope, ki svojih političnih oblik še niso izoblikovali. Nad trinajsto let živimo v središču Evrope, toda po raznih ukrepih usode smo morali dospeti v sredo dvajsetega stoletja, ne da bi imeli streho nad lastnim prav organiziranim narodnim občestvom. Ker smo bili stisnjeni med velike narode z naglim kulturnim razvojem, smo na srečo pravilno razumeli dogodke okoli sebe in se začeli osveščati najprej na kulturnem polju. Približno takrat ko je Luter Nemcem dal najpopolnejši prevod sv. pisma in temelj modernega nemškega jezika, smo ga po prvi Trubarjevi knjigi v slovenskem jeziku dobili tudi mi, ko je l. 1584 izšel prvi slovenski prevod izpod Dalmatinovega peresa. Živahno kulturno delo nas posledj ni več zapustilo in šele po velikih prevratih v Evropi ob francoski revoluciji 1789 in po rojstvu velikih nacionalnih gibanj smo se v letu 1848 pridružili klicem po narodni svobodi in si postavili prvi program o Zedinjeni Sloveniji. Bila naj bi prva etapa na poti do ustanovitve samostojne slovenske državne oblike. Toda preteči je moralo celo devetnajsto stoletje, aa smo mogli izvesti korak naprej in po deklaracijskem gibanju po letu 1917 za Jugoslavijo pristati v večnarodni Jugoslaviji, ker smo po širini srca in obzorij okoli sebe upali, da bomo varni v sklopu bratskih sosedov. Toda vrglo nas je iz enega integralizma — nenarodnega in sovražnega, ker je bil prusko nemški —, v drugega, jugoslovanskega, ko so nas stisnili v klešče centralizma, ki je postal za nas še bolj nevaren, ker nas je varal z videzom varnosti in nam obljubljal nemošten razvoj lastne „narodne“ kulture. Med drugo svetovno vojno je vodstvo borbe za novo podobo slovenstva prevzela komunistična partija in s komunizmom po svoji zmagi vrgla nad naš slovenski narod železni jopič, ki se danes imenuje „slovenska ljudska republika“ in poseljujejo slovensko zemljo bratje z juga kot nasilni tuji kolonizatorji.

Značilnost našega časa pa je v tem, da se skoraj povsod jemlje pojem naroda kot že nekaj dokončnega. Mnogi komentatorji navajajo, da so sposobni in življenja voljni narodi svojo politično svobodo in narodno državno obliko že dosegli konec devetnajstega ali pa vsaj po prvi svetovni vojni v prvi četrtini našega stoletja. Narodom v Aziji in Afriki — kulturno in tehnično še zelo zaostalim — se podeljuje svoboda kar čez noč; nekatere vržejo potem nove razmere v težke tragedije (Kongo v Afriki, Vietnam v Aziji). Med naprednimi zlasti evropskimi narodi se je stran v knjigi grajenja narodnih držav kakor da že obrnila in novi idejni, socialni in ljudski tokovi oznanjajo novo, moderno povezovanje narodov v večje enote — demokratski blok stremi

za ustanovitvijo Zedinjenih držav Evrope, komunistični ideologi puščajo nacionalitetni princip kar ob strani in drve v smeri proti kolektivnemu poenotenju ne samo Evrope, ampak vsega sveta. V New Yorku je sedež vrhovne narodne organizacije narodov vsega sveta, ki gradi svojo vero in načrte na upanju, da se bodo vsi narodi pravilno uredili najprej v svojih državnih enotah in potem po poti enakopravnosti krenili istemu cilju naproti: svetu bi tako po pravičnem redu med narodi zavladala večna doba miru.

Med nami so nekateri, ki ozko tolmačijo prvo dejanje slovenske osamosvojitve, ko je bila 29. oktobra 1918 oklicana slovenska svoboda na Kongresnem trgu v Ljubljani in je za nekaj dni zadihala Slovenija bližino ustanovitve slovenske državnosti. Baje se je tedaj odprla — tako pravijo — pot za naš ogromen razvoj, za varnost in nemoten razvoj navzgor je bilo mesto baje samo v jugoslovanski skupnosti in zato moramo tudi danes ustaviti svoj korak in se ozirati samo v to smer kljub vsem bridkim preizkušnjam in udarcem zadnjih let.

Evropa pa gre naprej, demokratski in totalitarni komunistični blok sta se vrgla v klopčič vrtoglave in tvegane tekme za zmago ene ali druge koncepcije o moderni ureditvi vsega sveta; narodi Afrike in Azije se vkljub nedoraslosti vključujejo v vrtince — le nam naj bo zadosti zavest, da je varen samo pogled nazaj, kakor da bi bilo prav, kar se je zgodilo v letu 1918 in 1945, ko so nas drugič stisnili v krivičen okvir.

Ponekod beremo, da se prepuščajmo optimizmu, ker da se razmere doma že usmerjajo v „pozitiven razvoj“; drugi pa svare pred nevarnostmi na našem severu ali zahodu — kajti moramo se pač sprijazniti s svojo majhnostjo, kajti mali narod pač ne sme in ne more urejati lastnih zadev.

— — —

Pred turškimi vdori ob koncu srednjega veka in skozi prvi stoletji novega veka nas ni varovala oblast, ki je bila nad nami. Naši predniki so se morali braniti sami po svojih taborih in gradiščih okoli cerkva; sami so si morali variti orožje, sami postavljati poveljnike.

Skozi stoletja nas je do praga dogodkov v letu 1918 reševalo globoko versko duhovno in kulturno delovanje, ki prav tako ni prejemalo podpor od nikoder drugod. Sleherni dogodek duhovne vsebine je bil že na ravnini s podobnimi uspehi pri sosednjih velikih narodih, razlika je bila samo ta, da so sosedje imeli zato lastna sredstva, pri nas pa smo kljub hudim dajatvam morali vse črpati iz lastnih prižuljenih grošev. V novo skupnost smo leta 1918 stopili kot narod z najvišjo kulturno stopnjo in notranjo pripravljenostjo biti vsem vir sreče; na žalost smo doživeli dovolj udarcev za razočaranje.

Prišli so revolucionarni dogodki v letih 1941 — 1945 in ko se je takoj na pragu vojne v aprilu 1941 zrušila vsa oborožena, s toliko

vero zgrajena vojska, smo bili l. 1941 spet vrženi v metež s spoznanjem, da se moremo za obstanek boriti samo z lastnimi sredstvi. Za obrambo naših osnovnih pravic, vrednot in temeljev so okoli cerkva in na vrhovih spet vzrasli tabori in utrdbe, kakor pred nekaj stoletji. Po beograjski statistiki je revolucija v treh letih terjala 76.000 slovenskih življenj in se je naša največja tragedija končala z oklicanjem komunistične „socialistične ljudske republike“; in njeni ustanovitelji so bili vsaj toliko odkriti, da so prepovedali vriniti v njen naslov *sloven-sko ime*.

Ob treh velikih katastrofah je slovenska kri tekla v potokih, ker nas ob vsem drugem pred udarci ni zavaroval tisti, ki je nosil oblast nad nami.

Med tretjo katastrofo 1941 — 1945 je tekla kri slovenskih fantov, da bi bil zavarovan in pravilno zgrajen bodoči pravi slovenski dom, pravičen do lastnih sinov pri delu na narodnem kulturnem in verskem polju, pa tudi iskren in priden sodelavec pri grajenju zdravega in miroljubnega sožitja med vsemi narodi.

Krvi mučencev je že preteklo več kot dovolj; nova podoba slovenstva je že šla skozi svoj strašni, krvavi krst. Za krstom pa rasto ideje v življenje in mladost, ki ne sme biti nikdar več varana ali pa spet kdaj položena na oltar, že prepoln listin in dokumentov o naši narodni in svetovni dozorelosti.

Kulturno in duhovno si smemo priznati, da že rastemo v svoj čas in da držimo pravi korak z vsemi okoli nas, ki bodo tudi trpeli, če se sami ne bodo znali pridružiti novi, lepi dobi za vse narode, ki zro v lepo bodočnost pred seboj. Svoboden in vere poln pogled naprej nam bodi porok, da smo na vsebino sodobnega slovenskega problema pravilno uglašeni, da imamo čisto in mirno vest za srečno usodo našega naroda v novih obzorjih, raztegnjenih na ves svet.

RUDA JURČEC

„Pojavila se je skrivna vera, ki uči, da so vse take reči kakor obveznost dane obljube, ponos, poštenost, spoštovanje, izobraženost, zvestoba sebi in drugim samo meščanske zaostaline, sami ostanki preživelih družb... Svoj čas so si Slovenci zapeli, če so sedeli skupaj. Danes si povedo vse o svojem standardu, potem pa opravljajo znance.“ (V. Zupan, Sodobnost XI, 315, 317.)

Vrnili bomo našemu narodu gornje „meščanske zaostaline“. Moramo mu jih vrniti. Saj je v njih najplemenitejše jedro vsakega ljudstva.

NOVICE IZ SLOVENIJE

BEOGRAD MOLZE SLOVENIJO

Gospodarsko izkoriščanje Slovenije s strani Beograda je doseglo po drugi svetovni vojni tak obseg, da lahko govorimo že o ekonomskem genocidu. Kljub današnjim nesvobodnim razmeram se pojavljajo opomini in protesti proti temu izkoriščanju tudi v Sloveniji sami in celo med samimi komunisti. Najodločnejši pojav odpora je bila stavka trboveljskih rudarjev. Med stavko so krožile med rudarji parole, npr.: „Medtem ko nakopljejo rudarji na jugu eno tono premoga zase, moramo mi nakopati tri tone: eno za one na jugu, eno za Tita in eno zase!“ V prikriti obliki opozarjajo na to zatiranje tudi nekateri pošteni slovenski ekonomisti in sociologi.

V letih po drugi svetovni vojni je zavzelo gospodarsko izkoriščanje Slovenije s strani Beograda zaradi odprave zasebnega lastništva v industriji in trgovini naravnost neverjeten obseg, ki mu v tako sistematični in hkrati hinavski obliki težko najdemo primer v svetovni zgodovini. Vse statistike in vsi gospodarski načrti so prikrojeni tako, da bi ostalo to dejstvo čim manj opazno. Tako npr. knjižica „Družbeni plan gospodarskega razvoja LR Slovenije za leto 1958“ (februar 1958, Ljubljana, str. 13), ki šteje 83 strani, v 22 besedah odpravi odstop 124,6 milijard dinarjev, to je 45,6% vsega slovenskega narodnega dohodka v l. 1958, federaciji. Pa še v tistih 22 besedah federacija sploh ni omenjena in tudi ni naznačeno niti z eno besedo, kaj

se bo zgodilo s tistimi 124,6 milijardami dinarjev, kakor da bodo enostavno izpuhtele.

Celotni jugoslovanski zvezni proračun za leto 1958 je znašal 335 milijard in 89 milijonov dinarjev. Slovenski prispevek k zveznim proračunskim dohodkom je znašal torej s prej omenjenim deležem slovenskega narodnega dohodka 37,2%, medtem ko predstavljajo Slovenci v Jugoslaviji le 8,6% prebivalstva (leta 1956. Od tedaj se je ta odstotek zaradi hitrejšje množitve prebivalstva na jugu Jugoslavije še zmanjšal morda pod 8%), Slovenija s svojimi 20.226 kv. km pa 8,6% državnega ozemlja. Celotni slovenski narodni dohodek je znašal v letu 1958 273 milijard dinarjev, kar je znašalo 14,6% vsega načrtovanega dohodka v Jugoslaviji. Logično bi torej bilo, da bi znašal slovenski prispevek k zveznemu proračunu 14,6% in ne 37,2%, kot je dejansko znašal.

Najbolj zaostalemu prebivalstvu v južnih predelih Jugoslavije krije razliko med njega nižjim in povprečnim jugoslovanskim dohodkom federacija iz zveznega proračuna, v katerega usmerja sredstva iz Slovenije in iz zagrebškega gospodarskega bazena. V tem preprostem dejstvu je vsa skrivnost jugoslovanske ekonomije, a ga skušajo prikriti z rokohitro igro števil in gospodarskih načrtov.

Vsak slovenski napor za povečanje proizvodnje in s tem narodnega dohodka je torej v bistvu nesmiseln,

ker gre v prid le prebivalstvu južnih pokrajin Jugoslavije. Šele od počasnega zviševanja povprečne življenjske ravni po vsej Jugoslaviji, h kateremu samo največ doprinaša, lahko pričakuje prebivalstvo Slovenije izboljšanje tudi zase. Slovenski delavec mora tako oddati vse, kar izda preko povprečne ravni proizvodnje v državi, dvanajstim drugim prebivalcem Jugoslavije, šele trinajsti izdelek svojega večjega truda lahko obdrži zase.

V tej zvezi je tudi zanimivo, da so pred leti odpravili v Jugoslaviji nagrajevanje v industriji po učinku. Tako bi bili slovenski delavci vseeno namreč več zaslužili kot delavci na jugu. Tako pa imata delavec v Bos-

ni in Črni gori in slovenski delavec, katerega delovni učinek je povprečno vsaj za eno tretjino večji, enake plače. Nekateri predstavniki slovenskih sindikatov so svoj čas nastopili proti temu, a brez uspeha.

Šele v zadnjem času so spet začeli uvajati sistem plač po delovnem učinku, da bi dvignili padajočo storilnost. Izkazalo se je namreč, da vodi izenačenje plač k izenačenju delovne storilnosti, a prilagojene navzdol, ne navzgor. Tako opažajo v Sloveniji izrazito „balkanizacijo“ delovne storilnosti, kar je za sociologe vsekakor zanimivo dejstvo.

(Prirejeno po: F. Jeza, Nova tla-ka slovenskega naroda, Trst 1959.)

DELAVCI V SLOVENIJI

Primeri, ki jih navajam, so iz vsakodnevne prakse. Niti jih ne gre posploševati, prav tako pa ni mogoče trditi, da so tako osamljeni in izjemni, da ne kaže o njih spregovoriti.

Visekokvalificiran starejši delavec z dolgoletno zaposlitvijo v večjem podjetju je bil z utemeljitvijo, da tako narekuje službena potreba, premeščen s svojega delovnega mesta na delovno mesto „nerazporejen“ z osebnim dohodkom, ki mu je pripadal na prejšnjem delovnem mestu. Delavec ni bil materialno prizadet, čutil pa se je s premetitvijo globoko ponižanega. Vsi njegovi ugovori organom samoupravljanja so ostali brezuspešni, čeprav je bila nezakonitost premetitve očitna (ker takega delovnega mesta ni bilo), razlog pa povsem izmišljen. Ni nezanimivo, da je predsednik delovnega sveta te go-

spodarske organizacije, ko je moral povedati o tej premetitvi svoje mnenje, zelo sramežljivo in z obotavljanjem priznal, da tudi njemu (kakor verjetno vsem ostalim članom delavskega sveta) ta premetitev ni razumljiva. Toda konec koncev se je rešil iz zagate z odgovorom, da je presoja o tem, ali pripada nekomu takšno ali drugačno delovno mesto, stvar nadrejenih, on pa je samo kvalificiran delavec in ne želi o tem presojati.

Starejši delavki, ki je tudi v podjetju pustila preko deset let svojega življenja, je bilo delovno razmerje odpovedano s petmesečnim odpovednim rokom in s pravico do odpravnine, ki ji je bila, ko je podjetje zapustila, tudi izplačana. Sprva si je prizadevala, da bi le ostala v podjetju, potem je začela iskati drugo zaposlitev, toda oboje brez uspeha. Nato,

ko je bila že brez zaposlitve, jo je nekdo, prav nevesno, opozoril, da lahko zaprosi za upokožitev, ker ima zaradi svojih dvojnih partizanskih let za to vse pogoje. Štiri mesece potem, ko je zapustila podjetje, ji je bila pokojnina priznana in izplačana. Ko pa so to izvedeli v podjetju, so zahtevali odpravnino nazaj. Po dobesednem razlaganju zakona o delovnih razmerjih upravičeno, čeprav se je delavka, sedaj upokojenka, prav tako upravičeno in utemeljeno spraševala, kako naj vrne tistih šestdeset tisoč dinarjev (za toliko je namreč šlo), ki jih je porabila, ko je morala živeti sebe in otroka, brez pokojnine in brez osebnega dohodka. To je skušala dopovedati upravi in organom podjetja, ki so o njeni odpravnini razpravljali, odločali in končno odločili, da bodo proti delavki vložili tožbo, ki so jo po enem letu pravedno izgubili.

(Morda bi bilo pristaviti še to, da je bil delavec, o katerem je bilo govora, mitraljezec v kokrškem odredu, večkrat preresetan od nemških strojnic, delavka pa partizanska vdova, ki je ves čas okupacije pogumno sodelovala v osvobodilnem gibanju.)

V nekem srednjem ljubljanskem podjetju je delal **starejši računovodja**, ki je bil vesten in prizadeven, toda obenem mehak in neodločen. In tako se mu je zgodilo, da mu je uslužbenka, ki ji je preveč zaupal, napravila zmešnjavo v številkah, kar so ugotovili šele nekaj dni pred sestavo zaključnega računa. Vse je bilo treba ponovno prekontrolirati, iskati napake in popravljeni. Direktor podjetja je bil mlad, odločen in nestrpen. Zahteval je, da mora biti zaključni račun za vsako ceno pripravljen do roka. Računovodja je delal popoldneve, glo-

boko v roč, čez nedelje in некоč nepretrgoma 72 ur. Potem se mu je zameglilo, ni mogel več dalje, sredi popoldneva je odšel domov in se na poti znašel pod avtobusom. V podjetju ni bilo nobene posebne škode, nobenega primanjkljaja, številke so bile zopet v redu, samo zaključni račun je bil oddan s štirinajstdnevno zamudo. Ko je računovodja še ležal v bolniški postelji, je dobil od direktorja pismo, naj takoj sporazumno prekine s podjetjem delovno razmerje. Ker je to odklonil, je že z obratno pošto dobil obvestilo, da je v suspenzu in v disciplinski preiskavi. Disciplinska komisija podjetja (en delovodja dva delavca) je obračala in mlela to neprijetno in mučno zadevo, zasiševala obdolženca in priče na dveh obnavah, dvakrat po štiri ure. Direktor je ostal neizprosen in je zahteval odpust. Dvomim, resno dvomim, da je bila disciplinska komisija prepričana o krivdi računovodje. Kljub temu je odločila po direktorjevem predlogu in ni pristala izpiti pravičnosti. Ko je bila kasneje na pritožbenem sodišču odločba o odpustu razveljavljena, češ da je neutemeljena in površna, je tudi direktor popustil. Po osmih mesecih napihovanja, razburjanja, zasliševanj in izgube časa so računovodju odpovedali in mu celo priznali odpravnino.

Nekoliko drugače, čeprav podobno, je bilo v drugem manjšem podjetju. Direktor in **vodilni uslužbenec** sta si prišla navskriž. Sporu je sledil takojšen suspenz in disciplinska preiskava. Tekli so meseci, uslužbenec se je obračal na upravni odbor in delavski svet podjetja, jim dokazoval, da prejema osebni dohodek za nedelo in zahteval, naj že enkrat odločijo.

Bil bi pripravljen tudi zapustiti podjetje, toda direktor je vztrajal pri disciplinskem kaznovanju. Po dobrih treh mesecih je bila disciplinska obravnava in direktor je disciplinski komisiji dveh delavk in enega delavca predložil „dokaze“, ki bi jih bilo mogoče zbrati v pol dneva. Dokazi so bili šibki, neprepičljivi. Disciplinska komisija se vkljub direktorjeve mu prizadevanju ni mogla odločiti za odpust. Uslužbenec je bil odstavljen s svojega položaja, toda pritožbeno sodišče je tudi to disciplinsko kazen smatralo za neumestno in jo je razveljavilo, češ da uslužbenčeva krivda vendarle ni dovolj dokazana. Sedaj je tekel že osmi mesec. Vozel je presek delavski svet podjetja, ki je disciplinski postopek ustavil in uslužbencu odpovedal. Vse to bi bilo mogoče storiti že leto dni prej.

Človek se vprašuje, čemu vse to. Zaradi reda, discipline, boljše organizacije dela? Dvomim. V prvem primeru je prišel na mesto starega računovodja, ko ta še ni bil razrešen, direktorjev sorodnik, v drugem primeru pa dva vodilna uslužbenca nista znala svojih medsebojnih nasprotij sama rešiti. V obeh primerih so bili v spor pritegnjeni organi samoupravljanja, delovni kolektiv, ki je končno plačal račun za oba spora.

V nekem večjem podjetju je delavec na sestanku obravnaval odnose v podjetju in ob tem kritiziral tudi direktorja podjetja. Ne grobo, niti žaljivo, čeprav ostro in prepričljivo. Pobudo za tako kritiko mu je dala razprava na plenumu CK ZKS. Toda o njegovi diskusiji niso hoteli razpravljati. Sestanek je bil prekinjen in po odločenem času znova sklican. da razpravljajo o delavcu, ne o nje-

govi diskusiji. Nekje so iznajdli, da je bil mobiliziran v nemško vojsko (takrat je bil star 17 let in po kratkem času je pobegnil na zavezniško stran), da je menda ob neki priliki govoril celo o štrajku (čeprav je bil to neki razgovor v nočnih urah v ozki družbi, katerega se nihče ni več dobro spominjal) in da je sodeloval s konkurenčnim podjetjem (s katerim se je to podjetje nekaj mesecev po tem, ko so obravnavali primer delavca, spojilo). Delavca, ki je bil tudi član delavskega sveta, so po kratkem postopku popolnoma nezakonito z javnim glasovanjem in brez utemeljitve odpoklicali iz delavskega sveta in mu nato delovno razmerje odpovedali. Delavec se je spustil v pravdo in sodišče je ugotovilo, da je bila odpoved nezakonita. Vse zaradi kritike, za katero skoraj ni vprašanje, ali je bila umestna.

V nekem srednjem podjetju je delavec dobil od direktorja nalog, da dela preko delovnega časa ker je zaradi pomanjkanja kadra moral opravljati delo na vseh delovnih mestih. Ko je tako že peti mesec opravljal nadure, sta prišla z direktorjem v spor. Nekaj dni za tem, ko je bil izplačilni dan, je v blagajni zvedel, da je direktor zanj ustavil izplačilo nadur. Delavec se je obrnil na direktorja. Dobil je odgovor, naj dela dalje, da pa mora izplačilo nadur odobriti delavski svet. Preteklo je zopet osem mesecev in delavec se je sam obrnil na delavski svet. Ta pa mu je izplačilo odklonil, češ da za delo, ki ga je opravljal, ni imel potrebne naloga. Direktor je zmignil z rameni, češ, takšen je sklep samoupravnega odbora in on ne more proti temu ničesar. Delavec se je

nato spustil v tožbo in zadeva je romala od ene sodne inštanice na drugo. Med tem pa je v podjetju zavrelo: delavci so direktorja dobesedno vrgli na cesto in mu zabranili vstop v podjetje. Zaradi samovolje, šikan, neupoštevanja sklepov organov upravljanja, itd. Toda delavec

vendar ni dobil nadur več plačanih. Itd.

(Izjemni primeri? Ni dvoma, da so izjemni. Toda včasih je takih izjem še vse preveč in mnogo preveč. Tudi ne gre za direktorjeve nadure vsaj ne predvsem.) (Vlado Vodopivec, Naši razgledi 1964, str. 65.)

EDVARD KOCBEK

je po letošnji razdelitvi Prešernovih nagrad na vprašanja Naših razgledov: V čem je vaša osnovna ustvarjalna dilema, osnovni umetniški konflikt v vas ali vašem odnosu do sveta in okolja? v odgovoru izpovedal silovito razočaranje nad družbo, ki jo je tako naivno sam pomagal graditi. Odgovor, zavrt v blesteče besede, je poln obupa in se glasi:

V svojem odgovoru moram najprej poudariti dvoje:

Prvo, moj temeljni umetniški spor ni toliko v meni ali v artistični nejasnosti glede jezikovnega ali slogovnega izraza, temveč je v mojem napetem razmerju do družbe.

In drugo, moj spor z družbo ni političnega značaja, ni torej interesen, površen in nestvariteljski, ampak izhaja iz globoke in celotne človeške prizadetosti.

Pisateljeva naloga je bila in je ostala v uveljavljanju biti nad nebitjo, resnice nad lažjo, polnosti nad ničem. Že v svetovnem obsegu je takšno njegovo opravilo danes zelo pereče in nujno, proces napredovanja je tako obširen, globok, hiter in nevaren, da sta identičnost in avtentičnost, ki ju je umetnik mnogo bolj sposoben od politika in znanstvenika,

v tem času najtrdnjše sidro človeškosti. Še posebej pa je umetnikovo opravilo v obsegu naše družbe, ki je nastala iz najčistejših nagibov pa je zašla v krizo. Družbena revolucija se je znižala v industrijski in tehnični proces, medčloveško razmerje se je komercializiralo, oblast se je zbirokratizirala, subjekt se je zrušil pod težo nurejenih objektivnosti. Nasprotje med družbo in državo se je usodno premaknilo, družba je postala nevarnejša od države, njena nepreračunljiva in izkoristljiva dialektika je postala napadalnejša od statičnega pravnega pojmovanja države. Na pol hegeljanska in na pol marksistična družba se je uveljavila kot totalni sistem samih odvisnosti, posameznik je ujet v mrežo nešteti operacij, ki človeka le relativizirajo in funkcionalizirajo, ne dajejo pa mu občutka, da je spontano, iniciativno in stvariteljsko središče življenja.

Konflikt čutim torej v zelo velikem obsegu. Čutim ga kot vsi drugi umetniki in nemara še bolj, ker sem med vojno in po vojni na posebno jasen način doživljal nesrečo omejenega, popredmetenega in psevdoznanstvenega bivanja. Zdaj vem, da je umetnikov spor z družbo postal čezmeren in nenaraven, kajti družba mu

ne dovoli več oblike zdravega in znosnega nasprotja. Umetnikova pot do človeka je polna usodnih in okoliščinskih ovir. Družba si je namesto umetnosti izdelala svoja sredstva samospoznavanja in samospavanja, ki govorijo brezosebnemu človeku. Družba je postala nezaupljiva, skoraj sovražna do kulture, do njenega stvariteljskega in kritičnega značaja. V mislih imam seveda prakso, ne teorijo socializma, ki je ena sama pesem humanizmu. Praksa kaže, da pisatelj in pesnik govorita v vedno bolj prazen družbeni prostor, ker je brezizjemno objektivističen duh družbe postal nasprotje spontanosti in kreativnosti subjektivnega človeka.

Tu je bistvo spora: civilizacija družbe planira, računa, glajhšalta in ustvarja povprečnost, kultura ustvarjalcev pa tvega, osporava, diferencira, preseneča, protestira in pohujšuje. Predvsem pa kultura apelira na ekstatične ekspresivne in stvariteljske sposobnosti človeka občana, medtem ko družba človekove sposobnosti nivelira, uspava, kontrolira in vzgaja zgolj za produkcijo in konzum, za naivni naturalizem in optimizem. Tako je že veliko ljudi spremenila v civilizirane vegetirance, ki naglo izgubljajo čut za prakso kot samoustvarjalno dejavnost, ki postajajo pasiven produkt razvojnih zakonov, ki edinstvenost svojega življenja izčrpajo zgolj z idejno disciplino in brošurskim znanjem, ki vedno bolj stremijo po zabavi in stan-

dardnih dobrinah, ki vedno bolj postajajo vodena bitja, predmet med predmeti, za ekonomiste in tehnokratke celo manj od stvari.

Opravilo umetnikov je torej, da z nemiro in vprašanji trgamo človeka iz udobja, dogmatizma, omejenosti in sovraštva in ga prebudimo za zavestno dejavnost in radikalnejšo eksistentnost. Družbeno akcijo je treba razširiti na preobrazbe, ki spreminjajo več od zunanje stvarnosti, ki oblikuje tudi človeka, nas meščloveško zблиžujejo in bogatijo svet vrednot. Umetnik mora podirati malle, izganjati zlo, razkrinkovati laž, premagovati nihilizem, zdraviti splošno shizofrenijo. V našem socializmu mora pomagati izvršiti še bitno revolucijo, da ne bo marksizem ostal le nosilec tehnične civilizacije.

Moje besede so izraz upanja, ne obupa. Verujem v človekovo prihodnost in kljub vsemu upam v socializem. Zase in za bližnjika, ki sem njegov izraz, pričujem o skritih in zatajenih energijah človeškosti, o izrednem potencialnem obilju celostnega in dejavnega človeka, o njegovi neuničljivi in siloviti naravnosti v prihodnost, o njegovem koprnenju po polnosti resnice. To koprnenje pa se ne razodeva le v velikih zgodovinskih preobratih, temveč v slehernem pogumnem osebnem dejanju. Če tega opravila ne bomo vzeli nase, bomo spremerili socialistično oblast v pravo pošast in zgradili civilizacijo mravljinjaka. (Naši razgledi 1964, str. 70.)

Toliko govorjenja o v bistvu postranskih stvareh... Pri vsem tem pa: nedognan položaj v šolstvu (že dolga leta, lahko rečemo ves povojni čas), ljudsko-prosvetne dejavnosti, znanosti, kulture, zaostajanje kmetijstva, problemi modernizacije v industriji... (Drago Ham, Naši razgledi 1964 str. 66, 67.)

PREDPIS

Končno so mi odobrili dodatek za ločeno življenje. Izplačali pa ne. Šel sem na fakulteto in se pozanimal.

„Da, toda prej morate prinesiti potrdilo občine, da še nimate stanovanja.“

„Kako, prosim? Saj je vendar znano...“

Da, toda predpis je tak.“

Na občini so mi rekli pa tole: „Potrdilo vam bomo dali brez nadaljnega, samo vi morate pri nas vložiti prošnjo za stanovanje.“

„Ampak jaz imam odločbo za stanovanje že v rokah, samo to stanovanje še ni gotovo, živim ločeno od svoje družine in rabim — da bi dobil dodatek za ločeno življenje — samo potrdilo, da trenutno še nimam stanovanja.“

„Razumemo. Gre torej samo za potrdilo, da nimate stanovanja.“

„Da.“

„No, potem vam ni treba drugega, kot vložiti pri nas prošnjo za stanovanje, rabi fakulteta, in sicer dilo vaše ustanove, da še nimate stanovanja. Vi ste uslužbenec in uslužbencem dajejo stanovanja usta-

nove oz. podjetja. Zato morate priložiti prošnji potrdilo vaše ustanove, t. j. fakultete, da še nimate stanovanja.“

„Oprostite, potrdilo, da še nimam stanovanja, rabi fakulteta, in sicer od vas.“

„Je že prav, toda mi ne vemo, če vi v resnici nimate stanovanja, zato morate prinesiti potrdilo fakultete, na osnovi katerega bomo izdali potem mi potrdilo...“

„Da nimam stanovanja?... fakulteti?“

„...fakulteti!“

Šel sem na fakulteto, dobil potrdilo, da res nimam stanovanja, odnesel potrdilo na občino in dobil potrdilo, da nimam stanovanja, nesel to potrdilo nazaj na fakulteto, v isto pisarno, v iste roke, in zdaj se mi obeta, da mi bodo izplačali dodatek za ločeno življenje.

Tak je predpis.

To se mi je zgodilo v letu 1964 na biotehniški fakulteti v Ljubljani. — In mi smo se nekoč domenili, da bomo odpravili birokracijo!

(Dr. Janez Banič, Naši razgledi 1964, str. 77.)

Slovenija se je v cenah živil približala cenam v Italiji in Avstriji ali pa se je z njimi skoraj izenačila, kar je pomembno glede na rastoči turistični in maloobmejni promet. Tako je prenašanje živil prebivalcev v obmejnih pasovih čez mejo postalo nezanimivo. (Vida Tomšič, Naši razgledi 1964, str. 61.)

To o prenašanju živil prebivalcev v obmejnih pasovih ni res. Treba se je samo postaviti en dan na bloke v Trstu in Gorici, pa se boste prepričali. Iz Slovenije prihajajo prazni cekarji čez mejo, nazaj odhajajo lepo okrogli.

MORDA ŠE NISTE BRALI

da so v Ljubljani ob smrti nadškofa Vovka izdali spominske podobice. Kar moti na teh podobicah, je naslednji pripis: „Izdal najškofijski ordinariat v Ljubljani. Tiskala Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani v 20.000 izvodih“. — Torej: svoboda vere pa taka, da res ne vemo, kako bi jo označili. Kaj neki pravijo k temu danes Jože Zemljak, pa Jože Brejc, pa Kocbek in Breclji in Stanovniki... kaj mislite?

da v Mehiku izberejo svojega predsednika na poseben način. Postopek je sila enostaven, kakor boste videli: v drugi polovici mandata trenutnega predsednika se morajo najbližji predsednikovi sodelavci izkazati v javnosti z bleščečimi deli, nastopi, govori, idejami, tako da ljudstvo prične o njih govoriti. Istočasno tudi predsednik diskretno ugotavlja, kateri od sodelavcev je imel največ prodora med maso kot javen delavec, obenem pa vpraša za mnenje vse še živeče prejšnje predsednike. Ko čas poizvedb traja, se morajo možni kandidati paziti, da ne zabredejo na stranpota s kakšnimi podmižnimi dogovori, kavarniški zarotami in podobno. Koncem koncev predsednik izbere svojega naslednika, seveda pa tako taktno, da nihče ne more zaslutiti, kako se je predsednik odločil za kandidata A in ne za B. Potem uradno skličejo zborovanje vladne stranke, ki že trideset let vlada v Mehiku, in tam proglase kandidata za volitve. Jasno je, da so potem volitve samo še formalnost, saj je bilo že prej vse javno mnenje temu primerno pripravljeno. — Tako volijo že trideset let, odkar so končali znana preganjanja katoličanov. Pravijo, da se obnese. Morda. A prav ni, ker tako s3 z usodo naroda igra samo nekaj izbranih družin. To pa ni demokracija, vsaj za najbolj preproste pojme namreč.

da je znani kanadski politik Lester Pearson nekoč dejal: „Sem v službi pri kanadski vladi od leta 1927 dalje in od tedaj se Commonwealth razkroja.“ Ali bo dočakal razkroj?

da je nedavna anketa v Franciji pokazala naslednje: 27% Francozov upošteva možnost komunističnega prihoda na oblast, 42% pa ne. Za imenovanje komunističnih ministrov je 31%, proti je 30%, ostalim je pa vseeno... Blagor jim, ko se v svobodi lahko tako pogovarjajo. Kaj, mislite, bi se zgodilo pri nas: doma, če bi napravili res svobodno anketo?...

da se je v Pragi pred časom zbralo 800 krščanskih duhovnikov iz 50 narodnosti (tudi 30 katoliških je bilo vmes) na kongresu verskega zbližanja. Govoril je tudi moskovski arhimandrit Borovi, ki je proti vsemu pričakovanju izrekel silno pohvalne besede o Janezu XXIII., medtem ko Pavla VI. sploh niso omenili. Sicer pa so na tem kongresu 1215krat citirali okrožnico Pacem in terris in ob koncu sprejeli posebno poslanico Cerkvam s 764 glasovi, 23 proti in 25 vzdržanimi. Od 812 udeležencev sta Rusija in ZDA poslali vsaka približno po 60 dele-

gatov. Delegati z zahoda so bili neke vrste „ostrostrélci“ v verskih skupnostih, medtem ko so vse delegacije z vzhoda bile uradno določene.

da so na obletnico prve Castrove revolucije na Kubi ameriške države sklenile prekinitve stikov. In sicer vse razen štirih: Mehiko, Urugvaj, Bolivija, Čile. A še isti dan je uradnik US State Dept. Thomas Mann povedal nekaterim časnikarjem, da bo preteklo samo nekaj tednov, ko bodo tudi te države začele druga za drugo prekinjati stike s Castrom. Mož je doslej imel prav, kajti tri — razen Mehika — so to že naredile. Kako je mož to vedel vnaprej, ni znano. Sklepati pa je, da je diplomacija to pot dobro delovala. Hvala Bogu. — Se pravi: ravno nasprotno, kot v primeru medvojne Jugoslavije, ko je rdečemu taboru bilo treba dobivati priznanju od vlade do vlade. Takrat se je zahodna diplomacija zmotila, posebej še po famoznih „svobodnih“ volitvah 11. novembra 1945... ki so jih šteli za živ izraz naroda sedanje Jugoslavije...

da ima otok Malta 316 kvadratnih kilometrov in 350.000 prebivalcev in da je samostojen v okviru angleškega imperija, odn. skupnosti. Da bo trdno ostal kot dragulj v angleški kroni, bo osrednja vlada poslala vsako leto vladi na Malti 50 milijonov šterlingov podpore. Malta bo pa v svojem parlamentu imela tudi 50 poslancev. Se pravi: na vsakega poslanca bo prišel en milijon. Bo že šlo...

da je Togliatti, ki je nekoč urednikoval pri istem listu kakor pokojni Mussolini in še živeči socialist Petro Nenni — kako so iz enega drevesa pognale tri različne veje, ali ne? — za svojo smrt pripravil tudi svojo teorijo o komunizmu. Imenujejo jo policentrizem. Obstaja namreč v trditvi, da za komunizem ni nujno potrebna ena sama centrala — Moskva, ampak da do komunizma vodi več poti iz več central. Tako je Togliatti teoretiziral dejansko stanje. Beograd s Titom hodi neko svojo pot, ki ji Kardelj ne vidi konca, Mao jo seka po svoje, Romuni iščejo neko srednjo pot med titovstvom in moskovstvom, Poljaki so itak vedno bili mojstri v kompromisih itd itd. Kljub tem idejam je pa Togliatti leta 1948 Tita „obsodil“, ko so ga vrgli — kot pravijo — iz Kominforma, obenem pa v začetku tega leta poudaril v skupnem komunikeju KPJ in KPI, da med obema ni nikakih razlik. Te elastičete na naših demokratskih osnovah res ne poznamo. Bil je pa Togliatti svoji ideji policentrizma pristno po Macquavelu zvest: ni hotel, da bi Moskva sklicala konferenco vseh strank, obenem pa je dosledno napadal Kitajce. Tako je imel proste roke in se šel nekega samostojneža znotraj komunističnega tabora... Vse preveč smo bili doma pred vojno in med vojno poštene, da bi mogli sploh doumeti vse zvitosti komunistične taktike. A krivda ni na nas, ampak na dejstvu, da se s partijo nismo seznanili v politični borbi, ampak takoj z nožem na nož. Ko bi v nekdanji Jugoslaviji imeli možnost političnega boja s komunisti v parlamentu ali kjerkoli drugje, bi jih ne gledali tako preprosto, kakor smo jih — na žalost — ko so se zbrali pod prvo lipo in sklenili, da se

izvede revolucija. V čas politične borbe s partijo šele sedaj prihajamo. Se bomo znali obnašati? — Kaj mislite?

da so na svetu še tako naivni časnikarji, ki mislijo, da je v neki komunistični državi že znak svobode to, ako ponatisnijo nekaj člankov zahodnih avtorjev. Tako se je v Romuniji zgodilo, da je revija Lumea (80.000 izvodov naklade) ponatisnila neki uvodnik iz New York Timesa o ameriškem zakonu o državljanskih pravicah, članek Walterja Lippmanna o Goldwaterju iz Newsweeka, pa tudi daljši prikaz stanja angleškega Commonwealtha iz London Observerja. No — in svoboda je tukaj, novi vetrovi vlečejo po Romuniji, so sklenili modreci... Priznati pa je treba, da je deklaracija romunske KP z dne 26. aprila letos zelo značilna: „Ne moremo govoriti o 'materi' stranki in 'hčerki' stranki. Nobena stranka nima in tudi ne more imeti prednosten položaj ali pa vsiliti svoja mnenja drugim strankam.“ — Bomo videli, kako bo v bodoče. Zaenkrat so bili Romuni za to, da so sovjeti prav naredili, ko so Hruščova odstranili...

Spectator

CERKEV MOLKA

V avgustu (od 1. do 4.) je bil v Nemčiji v Koenigsteinu 14. mednarodni kongres Cerkve molka. Na kongresu bilo zastopanih 28 narodov. Bili so tudi Slovenci. Med drugimi je govoril tudi profesor Gustav Wetter, ki velja za najboljšega živečega poznavalca komunizma. Razpravljal je, kako razume komunistični svet mirno koeksistenco. Idejo so poznali že Mark, Engels in Lenin, a za komunistične voditelje je bila koeksistenca vedno le taktika. Koeksistenca je nekaj trenutnega, končni cilj je pa vedno isti: odstraniti sedanji red in uveljaviti komunistično družbo. ZSSR ne zagovarja koeksistence iz načela, ampak iz potrebe.

Govoril je tudi znani pater Wenfried von Straaten o položaju Cerkve za železno zaveso. Povedal je, da se položaj Cerkve v času mirne koeksistence ni izboljšal. V Rusiji so ravno v teh letih zaprli na tisoče cerkva. Komunistični voditelji sicer

nočejo ručencev, skušajo pa po mirni poti uničiti Cerkev. Vsa navidezna izboljšanja so zmotna. Komunistični sistem se bo razdejal sam v sebi, a za to je treba časa. Spoštujmo neupogljive duhovnike, ne pa duhovnikov miru in sidelovanja. Zdi se, da je trenutno najslabše na češkem.

Najbolj pretresljivo predavanje je imel dr. Hrynioch iz Münchena, ki je govoril o trpljenju vzhodnih kristjanov ali unijatov. Sovjetska zveza je vzhodno Cerkev ob koncu zadnje vojne obsodila na smrt. Pet milijonov katoličarov je postalo brezpravnih. Takrat je bil zaprt tudi metropolit Slipey, ki je po osemnajstih letih ječe po prizadevanju pokojnega papeža Janeza XXIII. spet dosegel svobodo in prišel v Rim.

Predaval je tudi kitajski duhovnik dr. Wangwen. Ob kitajskem pregovoru: Ni tako težka smrt telesa kot smrt duha je opisal počasno umiranje Cerkve na Kitajskem.

Budanjski župnik Debevec pa je mirno nadaljeval: „Takšni usodi gremo nasproti. Naš trenutni položaj je skrajno zamotan in zapleten. Bodimo iskreni! V tej splošni oboženi vstaji se prepletajo izredno svetle točke z zelo temnimi madeži. Viharni čas je sprožil v našem ljudstvu visoke moralne vrednote: čisto narodno zavest, iskreno ljubezen do rodne grude, nepopisno junaški vzpon za osvobojenje celotnega narodnega ozemlja, neustrašeno borbo za zedinjenje primorskih Slovencev s krvnimi brati v skupnosti jugoslovanskih narodov. Priznajmo, da tako velikih, tako junaških, pa tudi tako krvavih dni ni Goriška doživljala od turskih časov sem. V to prebogato duhovno bogastvo, v to veličastno etično veličino je s trdo roko segla tuja učenost, marksistični svetovni nazor, ki se poslužuje prav te plameneče narodne zavesti in tega nezadržanega hlepenja po svobodi kot mogočnih vzmeti za prevzem državne oblasti in izvedbo socialne revolucije.“

Janko se je kot pribit ustavil pred Ivanom. Prepadeno je strmel predse. Nato ga je živo pogledal v obraz in vzkljnil: „Ne! Tako daleč ne pridemo! Zdravi čut bo prevladal! Slovenci nismo bili in ne bomo nikoli komunisti!“ — „Zgodovinske silnice so močnejše od ljudskega čustvovanja!“ je Ivan brezobzirno predel svoje misli. „Močni ljudje krojijo usodo narodom. Naša zgodovinska tragika je v tem, da nas je Italija vrgla do-

cela nepripravljene v vojaški metež velesil, potem ko je uničila naše razumništvo. In tako nismo imeli v odločilni uri politično dalekovidnih in idealno požrtvovalnih ljudi, ki bi pravočasno šli v hribe, dvignili skupno z Jankom Premrlom zastavo narodne vstaje in se postavili na čelo primorskemu osvobodilnemu gibanju. Tako so na Francoskem, v Belgiji in drugod začeli z odporiškim gibanjem izrazito katoliški voditelji. Ker Primorska ni dala takih voditeljev, so prišli iz Jugoslavije drzni in podjetni komunistični organizatorji, ki so prevzeli vodstvo narodnega odpora.“

Debevečeve besede so bile tako stvarne in trezne, da mu nisva mogla oporekati. Janko ga je napeto motril, kot bi hotel doumeti v vsej tragični stvarnosti njegovo misel. Končno pa mu je zastavil vprašanje, ki si ga je nepretrgoma zastavljaval vsak duhovnik: „In mi duhovniki? Kako naj se vedemo?“

„Peščica duhovnikov,“ je budanjski tehtar vsako besedo, „ki smo vezanih rok pahnjeni v samotni molk zakristiji, ne bomo zaustavili plazu, ki drvi preko nas. Ujeti smo v zgodovinsko dogajanje, spojeni smo z usodo naših ljudi, skupno z njimi nezadržno hrumimo v prepad. V Ajdovščini smo sklenili, da ostanemo duhovniki najtesneje, na življenje in smrt, povezani s svojim ljudstvom. Z njimi bomo delili solze in gorje. V tej grozni tragediji, ki jo doživljamo

v vsej strahoti, nam je Bog določil nalogo Cirenejca: kakor je Simon iz Cirene Jezusu pomagal križ nositi, da bi mu bil v pomoč in oporo, ne pa da bi ga vodil križat na Golgoto, tako bomo ostali mi duhovniki na ta bridki veliki petek ob strani svojim primorskim rojakom, da bi jim otirali solze, vliвали olja in vina na razbolele rane, reševali domove in življenja, pa čeprav vemo, da stopa ljudstvo na Kalvarijo, kjer bo razpeto na križ.“

Župnik Debevec se je dvignil k odhodu. „Počakajte!“ sem ga zaustavljaj. „Saj itak to noč ne bo nihče spal. Kup vprašanj me muči, ki jim ne vem odgovora. V meni vse kipi in hrumi in ne najdem miru. Odrešilno besedo mi povejte! Če je rdeča Slovenija poslala na Primorsko svoje pobudnike in organizatorje, zakaj jih ni še poprej bela? Nosil res vso krivdo za naše gorje Italija? Primorski duhovniki in izobraženci smo storili svojo dolžnost? Dovolj jasno učili? Kdo je kriv, da je našim ušlo krmilo iz rok? Pa še nekaj! Biti v tej težki uri zgolj Cirenejci, ni li premalo? Ne pritiče nam raje vloga svetopi-semških prerokov, ki ljudstvu neustrašeno oznanjajo pot božjih postav in ga odkrito svarijo pred zmotami?“

„Nemudoma moram v Budanje, med svoje. Morda že čez nekaj ur vderejo Nemci. Ni časa za odgovore. Pa ob bližnjem srečanju. Če se pa ne srečava več, bo nekoč spregovorila zgodovina! Le na zadnjo pripombo ugotavljam: V božji zamisli je duhovnik obenem prerok in usmiljeni samaritan, prerok pred preskušnjo, v sami zgodovinski predigrji, ko razglašala resnico, svari pred zablodo, napoveduje kazni, sploh tolmači zna-

menja časa; usmiljeni samaritan v preskušnji, v odvijajoči se žaloigrji, ko leči rane, dviga padle med razboj-nike, jih zdravi in plačuje zanje iz svojega, tudi z življenjem. Primorski duhovniki smo bili doslej preroki, glasniki in jasni, zdaj pa je napačila ura, da smo usmiljeni samaritani in Cirenejci.“

Odpravil se je. Molče sva ga spremljala kos poti. Na zapadu, pri Gorici, je slabotno hrumelo, ko ob po-jenjaajoči nevihti, na Colu in okoli Vipave pa so švigali proti nebu rde-či plameni, znanilci novih grozot.

25. 9. 1943. — Z župnikom Pišotom sva pozno v noč zrla proti Colu in Vipavi, kjer so požari požirali domačije. Svetlobne rakete so v bež-nih preblistkih osvetljevale posamez-ne predele. Pozneje se je slišalo div-je streljanje tam od Štanjela, kjer je besnela ogorčena ponočna bitka. Proti jutru so zopet spregovorili to-povi pri Gorici, a tokrat gromoviteje in bliže, ko da se je fronta pomaknila na Lijak in na Okroglico.

Na hitro sem se poslovil in že sem se spuščal po gozdnati stezi s Planine proti Ustju. Zdajci sem za-slišal rezke treske tankovskih topov, ki so nižje od Cola začeli bruhati ogenj na štursko stran. Za hip sem se ustavil in prisluhnil. Pogled mi je zastiralo neprodorno goščavje.

Pospešil sem korak proti uškemu mostu. Na mostu je stala straža: dva šestnajstletnika s karabinkami na plečih „Kaj pa vidva?“ sem ju ogovoril. „Narodna zaščita, gospod župnik!“ Mlajši me je prodirno mo-tril in nato vprašal: „Imajo nemški tanki čebelejši oklep, kot je železna opornica pri mostu?“ — „Zakaj spra-šuješ?“ Pokazal mi je luknjo v že-

lezu in rekel samozavestno: „Na 30 metrov sem jo preluknjaj s strelom iz puške. Nemški tanki ne pojdejo čez ta most, dokler nama krogle ne poidejo.“ — „Poskusita raje,“ sem jima svetoval, „če sta dovolj brhka v nogah.“ — „Ne bova bežala,“ sta klicala za menoj, „narodna zaščita jamči, da noben nemški oklopnjak ne preide Vipave po tem mostu!“

Dosegel sem Ustje. Srce se mi je jokoalo, ko sem hitel med požganimi hišami. Pred dobrim letom so alpini vrepelili vas, ostali sta cerkev in župnišče. Proti nebu so pošastno šrtleli očrneli zidovi. Tu pa tam si je družina prislonila k zidu leseno lopo ali potegnila zasilno streho nad viseče stene in se tam bolj utaborila kot udomačila.

„Nemci so na Colu!“ mi je zaklical možak, ki je stopil iz neke podrtije. „Pravkar so s topovi treskali na kasarne v Ajdovščini.“ Dirjaje se nama je bližal voz. Konj je divje sopol z nosnicami. „Hotel sem v Ajdovščino,“ je kriknil z voza voznik, „pa so me zaščitniki zavrnil, ker padajo granate s Cola. Vročje bo danes, gospod, vroče!“

Brzo sem se vzpenjal proti Plačam in Sv. Križu. V Plačah so ljudje z mrzlično naglico poskrivali blago. Vse je glasno govorilo, letalo sem in tja: ta je vlek el vrečo živeža, oni culo perila in obleke, oni spet zajeten zaboj.

Bolj ko sem se bližal kriškim mestnim vratom, bolj se mi je odpiral pogled na Ajdovščino. Cesta, speljana na Col, je bila zavita v črnkasto meglo. To ni megla, me je spreletelo, temveč dim, požgani hiš, dim iz topovskih žrel, ki streljajo na Sinji vrh, na Podkraj in v dolino.

Stopil sem v mesto. Skupina moških je stala na trgu. „Nevihta bo,“ sem jih pozdravil. „Grmi res hudo!“ mi je odgovoril glas iz gručice. „A mi smo pogumni!“ so se oglašali drugi. Od šole sem je hitel tov. Zdravko, neutrudni terenski politični delavec. „Kaj bi se bali!“ je klical. „Prestali smo še vse hujše trenutke. Nekateri sem videl bežati s kovčki. Prav nič junaško!“ — „Ne boste jim zamerili,“ ga je miril starejši mož, „čas je res čuden!“ — „Pridite v šolo!“ je vabil Zdravko. Nekaj moških je odšlo za njim, dva pa sta se ponudila, da me spremita do župnišča. „Kakšna bedastoča!“ mi je tihoma pravil eden od spremljevalcev. „V Sv. Križu volitve, v Ajdovščini Nemci!“ Tedaj je pretresel ozračje silen pok. „Most na Hublju so pogнали v zrak!“ je vpil nekdo na trgu. „Pa da nismo nori!“ je nadaljeval moj spremljevalec. „Ko so zločinca obsodili na vešala, tako sem nekje čital, je šel kavniki po vrvi, zločinec pa se je brezskrbno igral skivalnice. Tako delamo danes mi! Smrt visoko vihti koso, mi se pa igramo!“

Ko sem stopil v župnišče, je gospodova mati pravkar zapirala velik kovček. „Pekel je tu, pekel!“ je v strahu medlela. „Nekaj blaga sem spravila, zdaj pa v Žablje na varno! — „Kje je gospod?“ sem jo vprašal. „Žabeljskim sta šla k patrom v samostan.“ — „Prav!“ sem jo osrčeval. „Hišo zaprite in pojdite na varno. Jaz stopim v samostan.“

V samostanski jedilnici, kjer so samostanci običajno sprejemali svetne duhovnike, so se patri posvetovali. Bili so zbegani in zaskrbljeni. S hrbotom ob oknu je slonel p. Gvido, gvardijan, ljubezniv človek, ki se mu je

bila brada zarotila, da mu sploh ne bo rasla, ki pa je zato imel toliko milejše oči in blažje srce. Dobro se je naučil slovenščine. S svojo krotkostjo in prisrčnostjo si je osvojil srca vseh. Na njegovi desni je stal p. Nazarij, sin puste in skalnate Čičarije, kot vedno resen in zamišljen, na levi pa p. Ciprijan z dolgo, valovito belo brado, neutrujen zbiratelj zdravilnih zelišč in varivec vseh mogočih čajev. V krogu so stali še trije svetogorski patri p. Oto Kocjan, p. Sofronij Kozlevčar in p. Pavlin Bassetti.

Po kratkem pozdravu sem vprašal: „Kje sta gospoda kriški in žabeljski?“ — „Ponje so prišli, morala sta na volišče,“ so povedali. „Nemci so zavzeli Col!“ sem rekel. „In Ajdovščino tudi!“ se je trpko oglasil p. Oto. „Kako?“ sem se začudil. „Tudi Ajdovščino?“ — „Pravkar sem se vrnil iz Ajdovščine. In zdaj pripovedujem patrom, kaj sem tam videl.“ — „Lepo prosim, ponovite važnejše novice.“ — Zelo rad,“ je pristal p. Oto. „Včerajšnji letalski napad je Ajdovščino hudo prizadel. Nemški avioni niso samo metali bomb, temveč so tudi mitraljirali. Več hiš je poškodovanih, skoro vse šipe so se razletele, električna luč je ugasnila. Bilo je petero mrtvih: Samčeva dva, Joahim in žena, ki ju je bomba raznesla na Marčevem vrtu, kamor sta se zatekla; neki otrok, menda Bruno po imenu; Jože Čermelj in še Zofka Gregorec, ki je bežala z otročičem v naročju: njej je drobec granate odnesel lobanjo, da je bila v hipu mrtva, otrok pa je ostal nepoškodovan.“

„Kaj pa ajdovska cerkev?“ mi je ušlo. „Med bombardiranjem se je

cerkev hudo zibala in strop se je tako razmajal, da so zijale razne razpoke. V cerkvi je bilo prav tedaj izpostavljeno Najsvetejše in številni verniki so molili po klopeh. Župnik je nemudoma spravil Najsvetejše in odnesel podobo svetogorske Matere božje v zakristijo in jo vtaknil v skrivališče pod nek obok, kjer so zidovi posebnó trdni.“

„Pa je milostna podoba še tam?“ je vprašal p. Pavlin. „Ni je več! Ljudje v Ajdovščini in v šturjah so bili tako preplašeni, tako so se bali ponovnega napada, da so zvečer vsi odšli drugam prenočevat. Ajdovci so se zatekli na Gradišče in proti Policam, ob Hublju, šturci pa proti Grivčam.“ — „Proti Grivčam? Kje je to?“ me je pogledal p. Sofronij. „Pojasnil sem mu, da so Grivče naselek v gričevju nad šturjami, na pobočju Kolka. Tam je doma Grivški, pisatelj in organizator Filip Terčelj.“

P. Oto pa je nadaljeval: „Tudi gospod Dušan, župnik ajdovski, se je umaknil skupno s svojimi ljudmi. S seboj je vzel svetogorsko podobo. Nisem mogel zvedeti, kje je zdaj in kako je z milostno podobo. In to je tisto, kar me posebno skrbi.“ — „Nič se ne bojte,“ sem ga miril, „svetogorska podoba je v dobrih rokah. Dobro poznam gospoda Dušana, bolj bo pazil na Marijino podobo kot na punčico v očesu! So res Nemci že v Ajdovščini?“ — „Tako je. Za trenutek sem videl šturskega župnika Gregorca, še vsega prepadenega, ki je preživel to jutro strašne pripetljaje. Prenočil je tu v kriškem župnišču. Navsezgodaj se je vrnil v šturje, odmaševal in se mislil zaradi topovskega streljanja umakniti na Planino. Že

je prišel na šrango, ko se je na cestnem križišču pojavil nemški tank. 'Stoj!' mu je zaklical častnik s tanka. 'So v vasi partizani?' se mu je približal. 'Včeraj so bili,' je odgovoril župnik, 'a danes jih ni več.' — 'Kam so šli?' — 'Da pojdejo v Gorico, so pravili.' — 'Prav!' ga je ostro pogledal. 'Če dobimo v vasi enega samega partizana, vas ustrelimo. Kje pa so ljudje?' — 'Iz strahu pred granatami so se razbežali po gmajni. Tu gori v Grivčah so.' — 'Domačini naj se tekoj vrnejo v vas. Kogar zalotimo na prostem, ga ustrelimo kot bandita. Brž jih privedite nazaj, sicer zažgemo šturje in Ajdovščino. Pojdite!' Gospod Gregorec je zavil proti cerkvi, v Grivče, in že je nalletel na partizanko, oblečeno v vojaško bluzo. 'Zgini v hišo in vrzi bluzo proč, sicer te ustrelijo!!' ji je zaklical. 'Nemci so že pri cerkvi. In šturje in Ajdovščino zažgejo.' Dekle je zazijalo vanj in je zadnji trenutek zginilo v hišo. Kakih 300 metrov dalje je zagledal dva druga partizana. Mignil jima je in že sta se potuhnili v bližnjo hišo. V Grivčah je klical preplašenim ljudem: 'Kolona nemških tankov je v šturjah. Takoj pridite vsi domov! Sicer Nemci zažgejo vas.' Ljudje so se obotavljali, a župnik jih je silil: 'Menite, da ste tu varni? Pa saj vas Nemci z daljnogledi opazujejo. Ne bo dolgo in bodo začeli streljati. Prve bodo zgorle Grivče in nato še šturje in Ajdovščina.' — 'Kogar dobé na prostem, ga ustrelijo; če se ne vrnemo, nam zažgejo vas!' je šlo od ust do ust. Begunci so se končno odločili in se vrnili v svoje hiše. Ko em se odpravljal iz Ajdovščine, so se vračali tudi Ajdovci. Slišal sem tudi,

da se je neki nemški oficir takole izrazil: 'Če ne bosta šturje in Ajdovščina prah in pepel, naj se zahvalita šturskemu župniku!' Zdaj pa Nemci vamljajo v hiše in jih strogo preiskujejo."

„Vidite!“ je segel patru Otu v besedo pater Ciprijan. „Partizani so razdražili Nemce in priklicali nepopisno gorje nad ljudi, sami pa so jo popihali na varno v gozdove. Duhovniki naj pa zdaj rešujejo ljudi in domove! Ne, to, kar so zakrivali partizani, ri častno, še manj junaško. Rokovnjaško je!“ — „Pater Ciprijan!“ ga je strogo pogledal gvardijan. „Midva sva Italijana, prej gosta kot gospodarja v tej hiši! Zato ne sodiva!“ — „Ne sodiva, če pa potuji neumnosti prodajava kožo! Proč od tu. Prosim za takojšnjo premostitev. Moji živci ne prenesejo te babilonske zmešnjave.“ — „Pomirite se, gospod pater!“ ga je osrčeval p. Sofronij. „Saj čuva Bog nad nami.“ — „Italija je temu ljudstvu zagotovila mir, delo, blagostanje,“ je bil p. Ciprijan ves živčen, „pa je niso marali. Odklanjali so fašiste, imeli bodo komuniste, ki jih bodo bičali z vsemi egipčanskimi šibami.“ — „Molčite že! Umirite se!“ ga je rotil gvardijan. „Le kje je krotkost in potrpežljivost našega očeta sv. Frančiška?“

Nemški motorizirani oddelki so podnevi zasedli vsi Vipavo. Kolona, ki je prišla iz Gorice, je preplavila vasi od Ajdovščine do Batunj. Partizani so se po ostrih bojih umaknili na Čaven, ljudje srednjih let so zapustili vasi ob glavni cesti in se zatekli v obrobna naselja, doma so ostali starčki in otroci.

(Bo še)

IZ PISEM:

„...Mnogi slovenski politični izseljenci so mnenja, da bodo šli razni narodi za nas v boj, da bodo pregnali komuniste iz naše domovine. Temelji ta miselnost na lenobi in komoditeti. Tako se dogaja, da razne manjše ali večje skupine ali ustanove delajo samo to, da velike narode opozarjajo na njihovo „dolžnost“, da osvobodijo našo domovino. Odtod veliko veselje do pisanja resolucij in razpošiljanja teh resolucij na vse strani.

Delo za rešitev domovine moramo opraviti sami. To delo obstaja v vztrajnem, največkrat tihem, sistematičnem in požrtvovalnem delu v kak dan in na vsakem mestu, kjer pač smo.

Vse zveze in poznanstva pri tujcih je treba uporabiti. Te moramo obveščati o naši zgodovini in sedanjem stanju. Več more storiti vpliven prijatelj kot sto slabih diplomatov ali grmade resolucij.

Pokažimo in dokažimo, da pod komunizmom ni svobode in da grozi izguba svobode vsemu svetu, ako se svobodni svet ne upre komunizmu. Komunizem se bo zrušil povsod ali pa nikjer. Potrebno je, da se vklju-

čimo v svetovno borbo proti komunizmu in da se borimo proti njemu tam, kjer smo.“ Viktor Češnovar, Buenos Aires.

PETA OBLETNICA SMRTI ŠKOFA DR. ROŽMANA

Društvo slovenskih protikomunističnih borcev in Odbor za Slovenske katoliške dneve v Clevelandu sta 15. novembra pripravila v dvorani Sv. Vida mogočno spominsko slavnost za peto obletnico smrti ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana. Udeležba na njej je bila tolikšna, da v prostrani dvorani ni bilo nobenega praznega prostora. Pa tudi izvedba spominskega programa je bila tako občutena, da je bila res izraz globokega spoštovanja in hvaležnosti Slovencev do velikega škofa Rožmana. Na slavnost je prišel Joseph J. Nemanich, pel je okteto pod vodstvom Ivana Riglerja, Franček Kolarič je recitiral odlomke iz govorov pokojnega škofa, osrednja točka pa je bil govor Karla Mauserja, predsednika ZSPB. Čianice Kresa so igrale simbolično sliko, Tone Jeglič je prikazal škofa Rožmana s skioptičnimi slikami, spet je zapel okteto, zaključne besede in molitve pa je imel na skrbi g. Julij Slapšak.

Odstotek visoko kvalificiranih kadrov v gospodarskih organizacijah v Sloveniji dejansko nevarno zaostaja za vsemi jugoslovanskimi in svetovnimi indeksi. (Vida Tomšič, Naši razgledi 1964, str. 61.)

Komunisti so vprizorili krvavo revolucijo za izboljšanje gospodarstva. Če niti tega niso uredili, kakšen smisel je imelo toliko krvi?

SPOMINSKA PLOŠČA

V okviru Društva slovenskih protikomunističnih borcev je bil ustanovljen poseben Odbor za spominsko ploščo padlim borecem. Ta odbor ima nalogo, da izpelje sklep DSPB o odkritju spominske plošče ob 20-letnici pokolja domobrancev in drugih protikomunističnih borcev, ki so sestavljali slovensko narodno vojsko. Odbor je že začel z delom. Naprosil je slovenske umetnike, da napravijo načrt za bronasto ploščo in sestavijo besedilo na plošči, ki bo vzdana pri-

hodnje leto 1965 v slovensko kapelo v Buenos Airesu.

Odbor za spominsko ploščo padlim borecem prosi vso slovensko javnost za sodelovanje. Nabiranje denarnih sredstev za kritje stroškov se bo začelo v mesecu januarju prihodnjega leta. Že sedaj pa prosi odbor vse, ki so dobre volje, da mu sporoče svoje misli in predloge v zvezi s to akcijo. Dopisi naj se pošljejo na naslov predsednika odbora za spominsko ploščo padlim borecem: Bogomil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

STAREŠINSTVO D. S. P. B. V ARGENTINI

sklicuje v smislu člena 16 društvenih pravil

OSMI REDNI TABOR

ki bo dne 21. marca 1965 ob 15. uri na Pristavi v Moronu

DNEVNI RED:

1. Otvoritev.
2. Branje in odobritev zapisnikov 7. rednega tabora in izrednega z dne 5. januarja 1964.
3. Poročilo starešinstva.
4. Poročilo nadzornega načelstva.
5. Volitve.
6. Društvena pravila.
7. Samostojni predlogi in slučajnosti.

V smislu člena 18 pravil je tabor sklepčen ob vsaki navzočnosti pol ure po času, ki je bil določen za pričetek tabora.

V smislu člena 8 pravil je za redno izvrševanje članskih pravic potrebno redno plačevanje članarine. Ker je vsled znanih okoliščin nemogoče v celoti postopati v smislu člena 11 pravil, daje starešinstvo s tem sklicanjem tabora članstvu daljši rok, da pravočasno izpolni svoje obveznosti, potrdi članstvo in se udeleži tabora z vsemi pravicami. Iz istega razloga odpadejo osebna vabila na tabor.

Starešinstvo

VSEBINA: V novo leto! — Bili so mučeni in pomorjeni — Sodobnost slovenskega narodnega problema (Ruda Jurčec) — Novice iz Slovenije — Morda še niste brali — Ob dvajsetletnici (iz zapiskov zarezkega župnika) — Med nami

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 817.736
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

Vestnik: es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the voice of Slovenian anticomunist veterans.